

Nederlandsch Werklieden-Verbond, INTERNATIONALE ARBEIDERS-VEREENIGING, (HOOFDBESTUUR LONDEN.)

SNEEK, ONDERAFDEELING VAN AMSTERDAM.

VERGADERING

OP ZONDAG DEN 28STEN NOVEMBER E. K., BIJ DE WED. T. SEVENSMA, 's VOORMIDDAGS 11½ UUR.

Vrije toegang voor alle Werklieden, (ook Werkgevers). De Leden worden dringend verzocht deze Vergadering bij te wonen.
Het Voorloopig Bestuur.

Op 30 augustus 1869 kreeg Nederland een afdeling van de vijf jaar eerder in Londen opgerichte Internationale Arbeiders Associatie. De organisatie sloeg vooral aan in Sneek en al snel kregen Sneek en andere Friese steden hun eigen afdelingen van de Internationale. De Friese afdelingen bleven niet alleen het langst actief van alle afdelingen van de Internationale in Nederland, ook bleken zij een belangrijke inspiratiebron voor de ontwikkeling van het socialisme in Nederland.

AUTEUR Bertus Mulder

Verder lezen

Stefan Couperus, 'De Werkman, orgaan voor Arbeidersverenigingen. Beeld en betekenis van een werkliedenblad 1868-1877', ongepubliceerde masterscriptie, Rijksuniversiteit Groningen 2003.

Johan Frieswijk, *Socialisme in Friesland 1880-1900* (Amsterdam 1977).

Jacques J. Giele, *De eerste Internationale in Nederland. Een onderzoek naar het ontstaan van de Nederlandse arbeidersbeweging van 1868 tot 1876* (Utrecht 2008 [1973]).

T. van der Wal, *Op zoek naar een nieuwe vrijheid. Een kwart eeuw arbeidersbeweging in Friesland, 1870-1895* (Leiden 1972).

De Eerste Internationale in Sneek

De 'Internationale', voluit de Internationale Arbeiders Associatie, was in 1864 in Londen opgericht. In het begeleidende pamflet had Karl Marx opgeroepen tot onafhankelijke machtsvorming van de werkende klassen in geheel Europa. Volgens dit pamflet waren economische groei en opeenhoping van rijkdom bij de bezittende klasse behaald over de rug van de arbeiders. Dit veroorzaakte zelfs hun 'geknakte gezondheid, bezoedelde moraal en mentale ondergang'. Tot 1876 – toen de Internationale ten onder ging aan een

conflict tussen marxisten en anarchisten – verenigde deze Eerste Internationale Arbeiders Associatie arbeidersverenigingen en -verbonden in heel Europa en de Verenigde Staten.

In Nederland waren typografen, dankzij hun vroege organisatie in vakbonden, de drijvende kracht achter de oprichting van de Nederlandse afdeling van de Internationale. Onder hen waren enkele typografen uit Sneek zeer actief. Zij hadden eerder in 1869 al gestaakt bij de *Sneeker Courant* voor een beter tarief. Het was dan ook niet verwonderlijk dat deze werklieden in oktober van dat jaar samen met timmerlieden, edelsmeden en meubelmakers een eigen lokale sectie van de Internationale oprichtten. De Sneker sectie groeide van 42 leden al snel uit tot 130 leden. De afdeling Sneek omvatte in 1872 vakverenigingen van typografen, timmerlieden, gouden en zilversmeden en uurwerkmakers en een ziekenfonds.

Vanuit Sneek werden vervolgens afdelingen van de Internationale opgericht in Harlingen, Leeuwarden en Lemsterland. Samen besloten deze afdelingen in 1870 tot oprichting van de Provinciale Friesche Werklieden Vereniging. Al gauw kende deze PFWV afdelingen in

heel Friesland. Niet alle afdelingen van de PFWV waren lid van de Internationale. Deze losse, maar tegelijk provinciale vorm van organisatie schiep een voldoende grote beweging, maar behoedde de Friezen voor scherpstlijperij. Zo kon de Internationale in Friesland lang blijven voortbestaan terwijl elders in Nederland de diverse arbeidersverenigingen al snel weer van de Internationale losraakten.

De Friese, of zelfs noordelijke traditie van socialisme leunde op een zeer vruchtbare voedingsbodem van geschoolde werklieden, arme landarbeiders en een hoge organisatiegraad van socialisten en andere maatschappelijke verenigingen en clubs. Deze traditie zou ook na het wegvallen van de Internationale worden voortgezet. Typograaf Jelle Fijlstra, die in 1872 de Sneker afdeling van de Internationale voorzat, was er de verpersoonlijking van. Allereerst haalde Fijlstra in 1882 Domela Nieuwenhuis naar Sneek. Als gevolg hiervan ging een jaar later de Sneker afdeling van de PFWV over naar de Sociaal-democratische Bond en werd Jelle Fijlstra in Sneek colporteur voor het door Domela Nieuwenhuis opgerichte tijdschrift *Recht voor Allen*. Bovendien was Fijlstra van moederskant een volle neef van Jelle Troelstra, de vader van de oprichter van de SDAP. Pieter Jelles Troelstra zou aan Fijlstra zijn opvattingen over arbeid ontleen. Ook zou hij Fijlstra volgen in zijn voetsporen als internationalist – Troelstra zou enige malen aanwezig zijn bij vergaderingen van de Tweede Internationale die in 1889 werd opgericht –, en als voorman van de beweging, colporteur, gelegenhedsdichter en strijder voor het algemeen kiesrecht.